

ÜLKE UYGULAMALARI ÇERÇEVESİNDE FİKTİF FAİZ İNDİRİMİ

Dr. HASAN AYKIN

GELİR POLİTİKALARI ESKİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI

Özet

Pek çok ülkenin kurumlar vergisi sistemine göre faiz giderleri vergilenebilir gelirin hesabında gider olarak dikkate alınmasına karşılık temettüler gider olarak indirilemez. Borçlanma giderleri ile öz kaynak nedeniyle yapılan ödemeler için yapılan farklı uygulama çoğu kez öz kaynakla finansman aleyhine ayrımcı bir uygulama olarak görülmektedir. Fiktif faiz indirimi, öz kaynak ve borçlanma ile finansman arasındaki ayrımcılığın ortadan kaldırılması suretiyle kurumlar vergisi sisteminin daha tarafsız hale getirilmesi, genel olarak ise şirketlerin öz kaynak yapılarının güçlendirilmesi amacıyla Hırvatistan, İtalya, Avusturya ve Belçika gibi ülkelerde uygulanmıştır. Bu çalışmada, yeni bir kurumlar vergisi politika aracı olarak fiktif faiz indirimi, ülke uygulamaları çerçevesinde analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Fiktif faiz indirimi, kurumlar vergisi, zayıf sermaye kuralları/önlemleri, ikili kazanç vergisi.*

JEL Sınıflandırması: *G30, H25, H32.*

NOTIONAL INTEREST DEDUCTION IN TERMS OF COUNTRY IMPLEMENTATIONS

Abstract

According to corporate income tax systems of the many countries, the interest is deductible as expenditure in the calculation of taxable income, while dividends are not. Different treatment for debt and return of equity in the tax system is often seen as a discrimination against equity finance. Notional interest deduction has been implemented in some countries like Croatia, Austria, Italy and Belgium to make corporation tax systems more neutral by eliminating the fiscal discrimination between debt versus equity financing and, in general, to encourage country's companies to strengthen their equity structure. In this study, notional interest deduction as a new corporate taxation policy instrument has been analyzed in terms of country implementations.

Key words: *Notional interest deduction, corporate taxation, thin capitalization rules/measures, dual income tax.*

Jel Classification: *G30, H25, H32.*

1. GİRİŞ

Pek çok ülke vergi sistemi, vergiye tabi kazancın tespitinde borçlanma faizlerini gider olarak kabul etmesine karşılık, öz kaynakla finansman durumunda kazançtan herhangi bir indirim öngörmemesi nedeniyle işletmelerin finansmanında öz kaynak aleyhine borçlanma lehine bir yapıya sahiptir¹.

Vergilemenin, işletmelerin finansman tercihleri üzerinde etkisini daha nötr hale getirmek ve sağlam sermaye yapısına sahip olmalarını temine yönelik olarak temelde iki farklı vergi politikası aracı söz konusu olmaktadır. Bunlardan birincisi, kurumların borçlanma faiz giderlerinin matrahtan indirilmesine sınırlama getirilmesi, diğeri ise fiktif faiz indirimidir.

İşletmelerin yüksek borçlanmasına bağlı olarak ortaya çıkan zayıf sermaye yapılarını düzeltmeye yönelik önlemler (*thin capitalization rules/measures*) son dönemde yaygın uygulama alanı bulmaktadır. Bu önlemlerin en aşırı şekli, faiz giderlerinin tamamının kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınmasıdır. Ancak genel uygulama, işletmelerin ilgili mevzuatta öngörülen öz sermayesinin belli bir katı veya oranı gibi bir eşiği aşan borçları için ödediği faizlerin veya bu faizlerin belli bir oranının gider olarak kabul edilmemesi şeklindedir. Böylece, yüksek borçlanma nedeniyle katlanılan faiz giderleri indirim konusu yapılamamakta, işletmelerin finansal rasyolarının daha sağlam hale gelmesi, aynı zamanda yüksek faiz gider indirimleri ile vergi tabanının aşınmasının önlenmesi amaçlanmaktadır. Çok uluslu şirketler kapsamında ise, öz kaynak aktarmak yerine grup içi firmalar arası borçlanmalar yoluyla vergi planlaması kapsamında gerçekleştirilen kâr transferlerinin önüne geçilmesi bu uygulamanın hayata geçirilmesinde önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır.

İşletmelerin öz kaynaklarını artırmaya ve finansman tercihlerinde borçlanma lehine olan durumu nötr hale getirmeye yönelik yeni bir teşvik uygulaması olarak, işletmenin belli nitelikteki öz kaynaklarının fiktif bir faiz oranı ile çarpılması ile bulunacak tutarının matrahtan indirilebilmesi veya matrahın söz konusu tutara kadarki kısmının daha düşük kurumlar vergisi oranı üzerinden vergilendirilmesi şeklinde fiktif faiz indirimi (*notional interest deduction*) rejimi bazı ülkelerde uygulamaya konulmuştur. Böyle bir uygulamada temel amaç, işletmelerin sahip oldukları öz kaynaklara veya belli bir tarihten sonraki öz

¹ Ruud A. De Mooij, **Tax Biases to Debt Finance: Assessing the Problem, Finding Solutions**, International Monetary Fund Fiscal Affairs Department, 2011, s.4.

kaynak artışlarına uygulanan fiktif faiz indirimi ile şirketlerin güçlü sermaye yapısına sahip olması ve öz kaynak oranı yüksek yabancı sermayeli şirketlerin ülkeye çekilmesidir.

Fiktif faiz indirimi rejiminin en öne çıkan özelliği verginin marjinal yatırım ve finansman açısından saptırıcı etkileri en aza indirmesidir². Fiktif faiz indirimi işletmelerin finansman tercihlerinde vergilemenin tarafsızlığı kapsamında teorik temellerinin geliştirilmesi ile birlikte 1980'lerden itibaren vergi reform önerisi olarak ileri sürülmeye başlamıştır³. Söz konusu indirim, Londra merkezli Mali Araştırmalar Enstitüsü (*Institute for Fiscal Studies*) tarafından 1991 yılında yayımlanan bir rapor ile şirketlerin düzeltilmiş öz kaynaklarına ortalama ticari faiz oranı dikkate alınarak bulunacak tutarın matrahtan indirilmesi şeklinde bir reform önerisi olarak gündeme getirilmiştir⁴. Benzer nitelikte öneriler Devereux ve Freeman tarafından da yapılmıştır⁵.

Fiktif faiz indirimi esas itibarıyla, ilgili ülke mevzuatında belirtilen şekilde düzeltilmiş işletme öz kaynaklarının belirlenen fiktif bir faiz oranı ile çarpılması suretiyle ulaşılabilecek tutarın kurum matrahının tespitinde gider olarak indirilmesi şeklinde uygulanan bir kurumlar vergisi aracıdır. Fiktif faiz indirimi rejimi, kapsama dahil öz kaynak kalemleri, düzeltilmiş öz kaynak rakamına ulaşırken indirilecek unsurlar, uygulanacak fiktif faiz oranı, fiktif faiz oranı ile düzeltilmiş öz kaynağın çarpımı sonucu bulunan tutarın doğrudan gider yazılması veya kazancın bu tutara kadarki kısmı için indirimli vergi oranı uygulaması, ilgili yılda yeterli kazancın bulunmaması durumunda sonraki yıllara devredebilme imkanının bulunup bulunmaması gibi açılardan ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir.

Çalışmada, genel olarak öz kaynaklara ilişkin vergi indirimi (*allowance for capital equity*) kapsamında ele alınan fiktif faiz indirimi, ülke uygulamaları çerçevesinde incelenerek analiz edilmektedir.

2. ÜLKE UYGULAMALARI

Fiktif faiz indiriminin 1990'lardan itibaren uygulama alanı bulduğu görülmektedir. Aşağıda, Hırvatistan, İtalya ve Avusturya'daki uygulamalara genel hatları ile yer verilecektir⁶.

² Katharina Finke, Jost H. Heckemeyer ve Christoph Spengel, **Assessing the Impact of Introducing an ACE Regime A Behavioural Corporate Microsimulation Analysis for Germany**, Centre for European Economic Research, 2014.

³ Robin Boadway ve Neil Bruce, "A General Proposition on the Design of a Neutral Business Tax", **Journal of Public Economics**, Cilt. 24, 1984

⁴ IFS, **Equity for Companies: A Corporation Tax for the 1990s. Commentary**, London, Institute for Fiscal Studies, 1991.

⁵ Michael P Devereux ve Harald Freeman, "A General Neutral Profits Tax", **Fiscal Studies**, Cilt: 12, 1991

⁶ Öz kaynaklar lehine bir avantaj öngören uygulamayı hayata geçiren ülkelerden biri olan Brezilya'da doğrudan işletmede tutulan öz kaynaklar için değil, temettü ödemeleri için vergi avantajı getirilmiştir. 1996 yılından

Kapsamının genişliği ve halen uygulamada olması hususları dikkate alınarak Belçika örneği ayrıntılı şekilde incelenecektir.

2.1. Hırvatistan

Hırvatistan, 1994 yılında fiktif faiz indirimi rejimini ilk uygulayan ülke olmuştur. Fiktif faiz indirimi ülke mevzuatında koruyucu faiz (*protective interest*) olarak isimlendirilmiştir⁷.

Fiktif faiz oranı %5'lik orana sanayi malları enflasyon oranının eklenmesi sonucu elde edilmektedir. Bir önceki dönem sonu öz kaynak miktarına ilgili dönemde yapılan ilaveler eklenerek ilgili yıl için belirlenen fiktif faiz oranı ile çarpılacak öz kaynak miktarına ulaşılmaktadır. Fiktif faiz oranı ile öz kaynak tutarının çarpımı sonucu bulunan tutar, kurumlar vergisi kazancının tespitinde indirim konusu yapılmaktadır. Fiktif faiz indirimi kapsamında hesaplanan tutarın, ilgili yıl kazancının yetersiz olması durumunda 5 yıl devredebilmesine imkân tanınmıştır. Ayrıca devreden fiktif faiz indirimlerinin enflasyona göre düzeltilmesi de mümkün kılınmıştır⁸.

Faiz gider indiriminin Hırvatistan'da uygulama sonuçlarını ortaya koyacak yeterli veri ve çalışma bulunmamaktadır. Keen ve King⁹ tarafından yapılan bir çalışmada, faiz gider indiriminin iyi ve etkili bir sistem olduğu, kurumlar vergisi oranlarının milli gelire oranının diğer geçiş ekonomisi ülkelerine benzer düzeyde seyretmesine rağmen, Hırvatistan'a yapılan doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında görece bir artış gözlemlendiği belirtilmiştir. Ancak söz konusu sonuçların tamamen genel ve ham veriler çerçevesindeki değerlendirmelere dayandığı eleştirisi de söz konusu olmuştur¹⁰.

Hırvatistan'da iktidara gelen yeni hükümetin kurumlar vergisi alanında kapsamlı reformlar yapması ve bu çerçevede kurumlar vergisi oranını %35'ten %20'ye indirmesi ile birlikte 2001 başından itibaren fiktif faiz indirimi rejimi kaldırılmıştır¹¹.

2.2. İtalya

itibaren uygulanmakta olan sistemin esas olarak temettü net ödeme oranlarını artırıcı etkide bulunduğu, yatırım ve firmanın finansal yapısı açısından çok cüzi etkileri olduğu tespit edilmiştir. (De Mooij 2011, 17) (Klemm 2006). Brezilya'daki uygulamaya öz kaynaklara yönelik bir vergi teşvik unsuru olarak diptonnta değinilme gereği hissedilmekle birlikte, fiktif faiz indirimi niteliğinden farklı bir nitelik arz etmesi nedeniyle çalışmada ayrıca yer verilmemiştir.

⁷ Alexander Klemm, **Allowances for Corporate Equity in Practice**, International Monetary Fund, 2006, s.8.

⁸ Michael Devereux ve Peter Birch Sørensen, **The Corporate Income Tax: International Trends and Options for Fundamental Reform**, Brussels, European Commission, 2006, s.36

⁹ Michael Keen, ve John King, "The Croatian Profit Tax: An ACE in Practice", **Fiscal Studies**, Vol. 23, 2002

¹⁰ Ruud A De Mooij ve Michael P. Devereux, **Alternative Systems of Business Tax in Europe: An Applied Analysis of ACE and CBIT Reforms**, European Commission, 2009, s.15.

¹¹ Devereux ve Sørensen, s.36

İtalya 1998’de fiktif faiz indirimi uygulaması başlatmış ancak 2003 yılında sonlandırmıştır. 2011 yılında ise tekrar uygulamaya koymuştur.

İtalya birinci kısmi fiktif faiz indirimi rejimini sadece yeni kaydedilen veya işletmede bırakılan sermaye için geçerli olacak şekilde 1998-2003 döneminde uygulamıştır. İtalya’da fiktif faiz oranı ile düzeltilmiş öz kaynağın çarpımı sonucu bulunan tutarın gider yazılması yöntemi yerine, matrahın söz konusu tutara kadarki kısmına indirimli kurumlar vergisi oranının uygulanması yöntemi tercih edilmiştir. Bu nedenle fiktif faiz indirimi sisteminin İtalyan versiyonu, ülkede ikili kazanç vergisi (*dual income tax –DIT*) şeklinde isimlendirilmiştir¹².

Genel kurumlar vergisi oranı %37 iken fiktif faiz oranı ve nitelikleri uygun öz kaynağın çarpımı suretiyle bulunacak tutar için oran %19 olarak belirlenmiştir. 2001 yılından önceki dönemde ise şirketin ortalama vergisinin %27’nin altına düşmemesi de öngörülmüştür. Fiktif faiz oranı önce % 7 olarak uygulanmış, daha sonra sırasıyla % 3,5 ve 3’e indirilmiştir. Fiktif faiz indirimi kapsamında değerlendirilecek öz kaynak hesaplamasında başlangıçta reform sonrası yeni öz kaynağın defter değeri esas alınırken, 2000 yılında yeni öz kaynağın %120’si, 2001 yılında %140’ı ve 2002 yılında tekrar %100’ü esas alınmıştır¹³.

Uygulama 2004 yılında hayata geçirilen vergi reformları kapsamında kurumlar vergisi oranının %37’den %34’e indirilmesi ile birlikte uygulamadan kaldırılmıştır¹⁴.

İtalya Aralık 2011’de fiktif faiz indirimi rejiminin tekrar uygulamaya koymuştur. Fiktif faiz oranı başlangıçta yüzde 3 olarak belirlenmiştir. Ancak sonraki dönemler için her yılın 31 Ocak tarihinde Ekonomi ve Maliye Bakanlığınca, Hazine Bonolarının ortalama getirisi dikkate alınarak oranın yeniden belirleneceği öngörülmüştür. Bu kapsamda yapılan belirlemeler çerçevesinde 2011, 2012 ve 2013 vergilendirme dönemleri için fiktif faiz oranı %3 olarak tespit edilmiştir. Ancak, 2014 yılı için bu oran %4’e çıkarılmış, 2015 yılı için oranın %4,5 olması öngörülmüştür.

Yeni rejim 31 Aralık 2010 tarihinden sonraki dönemde söz konusu olacak yeni öz kaynaklar için uygulanacaktır. Yeni fiktif faiz indirim uygulaması ile İtalya’da şirketlerin vergi yükünün %27.5 olan kanuni orandan %18-20’lere kadar ineceği tahmin edilmektedir¹⁵.

2.3. Avusturya

¹² Klemm, s.8.

¹³ Klemm, s.8.

¹⁴ De Mooij ve Devereux, s.15.

¹⁵ Paolo Panteghini, Maria Laura Parisi, ve Francesca Pighetti, “Italy’s ACE Tax and Its Effect on a Firm’s Leverage” *Open-Assesment E-Journal*, 2012

Avusturya'da İtalya'ya benzer şekilde işletmenin yeni öz kaynaklarına yönelik olarak kısmi fiktif faiz indirimi uygulaması söz konusu olmuştur. Uygulama 2000-2004 yıllarını kapsamıştır.

Uygulama ilgili yıl kurum kazancının, Hazine bonosunun ikincil piyasadaki ağırlıklı faiz oranına %0.8 puan eklenmesi sonucu bulunan fiktif faiz oranı ile düzeltilmiş öz kaynak rakamının çarpımı sonucu bulunan tutara kadar olan kısmının daha düşük oranlı vergilendirilmesi şeklindedir. Uygulamanın yürürlükte olduğu dönemdeki kurumlar vergisi oranı %34 iken, fiktif faiz indirimi kapsamındaki tutara kadar olan kazançlar için oran %25 olarak belirlenmiştir¹⁶.

Uygulama 2005 yılı başından itibaren kaldırılmıştır. Fiktif faiz indiriminin kaldırılması da İtalya'da olduğu gibi kurumlar vergisi oranında yapılan genel indirimle paralel şekilde gerçekleşmiştir¹⁷.

2.4. Belçika

2.4.1. Amaç ve Kapsam

Belçika fiktif faiz indirimini, İtalya ve Avusturya gibi kısmî değil, tüm yönleri ile tam bir şekilde uygulayan bir ülkedir.

Belçika'da fiktif faiz indirimi uygulamasının temel amacı, borçlanarak finansman sağlayanlar ile öz kaynak ile finansman sağlayanlar arasındaki vergi ayrımcılığının giderilmesi olarak belirlenmiştir. Böyle bir teşvik ile ulaşılmak istenilen diğer amaçlar ise şu şekilde sıralanmaktadır¹⁸:

- Tüm şirketler için efektif kurumlar vergisinde genel nitelikli bir indirim imkanı sunulması ve böylece yatırımların vergi sonrası kârlılığının artırılması,

- Sermaye-yoğun nitelikteki yatırımların teşviki ve özellikle öz kaynak yoğun çalışan, grup içi finansman faaliyetleri yapan, merkezi tedarik ve faktöring ile uğraşan çokuluslu şirketlerin Belçika'ya yatırımlarının teşvik edilmesi.

Belçika'da fiktif faiz indirimi rejiminin kapsamı oldukça geniş tutulmuştur. Birkaç istisna dışında tam ve dar kurumlar vergisi mükelleflerinin tümü söz konusu imkândan yararlanabilmektedir. Bu kapsamda; Belçika'da kurulmuş şirketler, yabancı şirketlerin

¹⁶ Klemm, s.8

¹⁷ De Mooij ve Devereux.

¹⁸ Federal Public Service Finance, **National Interest Deduction: An Innovative Belgian Tax Incentive**. Brussel: Federal Public Service Finance, 2013, www.invest.belgium.be (22.06.2014), s.4.

Belçika şubeleri, Belçika kurumlar vergisine tabi ulusal veya uluslararası kâr amacı gütmeyen kuruluşlar veya vakıflar, Belçika'da kendine ait gayrimenkulü olan veya bu gayrimenkullere ilişkin mülkiyet haklarını ellerinde bulunduran yabancı şirketler fiktif faiz indirimi uygulamasından yararlanma hakkına sahiptir. Sınırlı sayıda işletmenin ise uygulamadan yararlanması söz konusu değildir. Bunlar, halen diğer bazı avantajlı vergi rejimlerinden yararlanan kurumlar vergisi mükellefleri olup aşağıdaki gibidir:

- Özel vergi avantajı tanınan koordinasyon merkezleri,

- Dönüşüm şirketleri,

- Yatırım şirketleri,

- Belli türdeki katılım şirketleri,

- Tonaj rejimine tabi deniz taşımacılığı şirketleri,

- Yatırım rezervi oluşturma tercihinde bulunan küçük ve orta ölçekli işletmeler. Bu işletmeler yatırım rezervi oluşturma dönemi ile bu dönemi takip eden iki yıl içinde bu indirimden yararlanamayacaklardır.

1.4.2. İşleyişi

Fiktif faiz indirimi rejiminin basit bir işleyişi bulunmaktadır. İndirim yapılacak tutar, hükümetçe ilgili vergi beyan dönemi için belirlenen fiktif faiz oranının düzeltilmiş öz kaynak rakamı ile çarpımı suretiyle bulunmaktadır:

$$\text{Fiktif faiz indirimi} = \text{fiktif faiz oranı} \times \text{düzeltilmiş öz kaynak tutarı}$$

İndirim konusu yapılacak tutarın hesaplanmasında başlangıç noktası öz kaynak kapsamına giren unsurların belirlenmesidir. Belçika muhasebe mevzuatı uyarınca öz kaynak, ödenmiş sermaye, hisse senedi ihraç primleri, yeniden değerlendirme kazançları, yedekler, sonraki yıllara devreden kâr ve zararlar ile sermaye yatırım fonlarını içermektedir. Fiktif faiz indiriminde dikkate alınacak öz kaynak tutarının belirlenmesi amacıyla öz kaynaktan bazı düzeltmeler yapılması ve aşağıdaki unsurların öz kaynaktan indirilmesi gerekmektedir¹⁹:

- Bilançoda yer alan şirketin kendisine ait hisse senetlerinin mali net değeri,

- Finansal duran varlıklardan ortaklık veya diğer pay sahipliklerinin mali net değeri (portföy yatırımı niteliğinde olmayanlar),

- Yatırım ortaklığı şirketlerince ihraç edilen payların net mali değeri,

¹⁹ Federal Public Service Finance, s.8.

- Sürekli işletme niteliğindeki (*Permanent Establishment*) yabancı şirketlere tahsis edilen net öz kaynak tutarı, gayrimenkuller veya haklar,

- İşletmenin ihtiyaçları için gerekli olanlar hariç olmak üzere maddi duran varlıkların değerleri,

- Yöneticilere ve bunların eş ve çocuklarının kullanımına tahsis edilmiş gayrimenkullerin değerleri,

- Vergilendirilmeyen yeniden değerlendirme kazançları ile sermaye fonları.

Öz kaynak rakamına ilişkin düzeltme işlemi ile güdülen amaç, bazı indirim unsurlarının iki kez işlem görmesinin ve sistemin kötüye kullanımının engellenmesidir. Vergileme döneminde öz kaynak düzeltmesine ilişkin unsurlardaki değişimler, değişimin gerçekleştiği dönemle orantılı olarak dikkate alınmaktadır. Bu kapsamda öz kaynağı artırıcı veya azaltıcı nitelikteki değişimler açılış kayıtları esas alınarak, değişikliğin gerçekleştiği günü takip eden aydan itibaren geçerli olmaktadır²⁰. Örneğin, öz kaynağı artırıcı bir unsur 25 Mart'ta gerçekleşmiş ise, takip eden aydan itibaren 9 aylık kıst dönem itibariyle hesaplanmaktadır.

Düzeltilmiş öz kaynak dışında sistemin işleyişindeki diğer önemli bir unsur fiktif faiz oranıdır. 2013 yılı için fiktif faiz oranı %3 olarak belirlenmiştir. Bu oran KOBİ'ler için yüzde %3.5 olarak uygulanacaktır. Hangi şirketlerin KOBİ kapsamında değerlendirileceğine ilişkin şartlar Belçika Şirketler Kanununun 15. maddesinde yer almaktadır²¹.

Tablo 1'de 2009-2013 dönemi için küçük ve ortak ölçekli işletmeler ve diğer işletmeler için belirlenmiş fiktif faiz oranlarına yer verilmiştir.

Tablo 1: Yıllar İtibariyle Fiktif Faiz Oranları

Vergilendirme Dönemi	Fiktif Faiz Oranı	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler İçin Uygulanacak Fiktif Faiz Oranı
2009	%4.307	%4.807
2010	%4.473	%4.973
2011	%3.8	%4.3
2012	%3.425	%3.925
2013	%3	%3.5

Fiktif faiz indirimi uygulamasının şirketlerin vergi yükü üzerindeki etkisi, öz kaynak kârlılık oranına göre farklılaşmaktadır. Öz kaynak kârlılık oranı arttıkça efektif vergi oranı

²⁰ Federal Public Service Finance, s.9.

²¹ Federal Public Service Finance, s.9-10.

artış göstermektedir. Tablo 2’de 2012 yılı için işletmelerin öz kaynak kârlılık oranlarına göre efektif vergi oranlarına ilişkin hesaplamaları içeren oranlar yer almaktadır.

Tablo 2: Fiktif Faiz İndirimi Uygulaması ve Efektif Vergi Oranları

Öz Kaynak Kârlılık Oranı	Fiktif Faiz İndirim Öncesi Efektif Vergi Oranı	Fiktif Faiz İndirimi Sonrası Efektif Vergi Oranı
%3.425	%33.9	%0
%4	%33.9	%4.9
%5	%33.9	%10.7
%6	%33.9	%14.6
%8	%33.9	%19.4
%10	%33.9	%22.3
%15	%33.9	%26.2

Kaynak: Ernst&Young, **Notional Interest Deduction**. 2011.

[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Notional_Intrest_Deduction_2011/\\$FILE/NID%202011.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Notional_Intrest_Deduction_2011/$FILE/NID%202011.pdf)
(19.06.2014).

İlgili yılda gelirin yetersiz olması nedeniyle indirim konusu yapılamayan tutarlar takip eden yedi yıl için devredebilmesi öngörülmüştür. Fiktif faiz indiriminin olağandışı veya karşılıksız gelirlerden indirilmesine izin verilmemektedir. Şirketin kontrolünün el değiştirmesi durumunda devir hakkı sadece değişikliğin finansal veya ekonomik nedenlerle gerçekleştiğine ilişkin haklı nedenlerin bulunması durumunda korunmaktadır.

Fiktif faiz indiriminden yararlanabilmek için önceden başvuru şartı bulunmamaktadır. Ayrıca firmanın herhangi spesifik bir sektörde bulunmasını gerekli kılmamaktadır. Diğer önemli bir husus fiktif faiz indirimine konu tutar için stopaj uygulamasının da söz konusu olmamasıdır.

Belçika fiktif faiz indirimi uygulamasının mükellefler için sağladığı avantajlar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır²²:

- Vergiye tabi matrahın azaltılması suretiyle mükelleflerin üzerindeki vergi yükünü azaltmaktadır.
- İlgili yılda indirilemeyen tutarın sonraki yıllara aktarılabilmesi imkânı nedeniyle esnek yapıya sahiptir.
- Bir defa yararlanıp bitecek bir teşvik değil, sürekli niteliktedir.

²² Federal Public Service Finance, s.11.

- Şirketlerin öz kaynaklarını artırma yönünde etki yapmak suretiyle, mali yapılarını güçlendirici niteliğe sahiptir.

- Şirket kaynaklarının şirket bünyesinde tutulması ve yeni yatırımların finansmanında kullanılmasına imkân tanımaktadır.

- Uluslararası grup şirketleri için grup içi finansman, merkezi tedarik veya faktöring işlemleri yürüten bölümleri için uygun imkanlar sunmaktadır.

- Sermaye yoğun şirketler, öz kaynak ile fonlama yapan yabancı şirketlerin faaliyet merkezleri için uygun bir teşvik sunmaktadır.

3. FİKTİF FAİZ İNDİRİMİ REJİMİNİN ETKİLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

Fiktif faiz indirimi rejimi Hırvatistan, İtalya ve Avusturya'da kısa süreli uygulama alanı bulmuştur. Bu durum, fiktif faiz indirimi rejiminin etkileri ile ilgili kapsamlı analizleri sınırlandırmaktadır. Fiktif faiz indirimi rejimi ile birlikte diğer vergi politikası araçlarının da aynı dönemde uygulamaya girmesi, politikaların tek başına etkinliğini ölçmeyi güçleştiren unsurlardır. Buna rağmen, gerek ülke tecrübeleri gerekse mikro simülasyon yöntemi kullanılarak yapılan analizler fiktif faiz indirimi rejiminin etkileri konusunda bazı ipuçları sunmaktadır.

Fiktif faiz indirimi uygulamasının etkide bulunacağı en önemli alanlardan birisi vergi gelirleridir. Fiktif faiz indirimi özü itibariyle vergi matrahını azaltıcı bir niteliğe sahiptir. Bu nedenle en azından kısa vadede vergi gelirlerini azaltıcı bir etki ortaya çıkarması söz konusudur.

De Mooij tarafından onbeş gelişmiş ülke esas alınarak yapılan analizde, fiktif faiz indirimi uygulamasının kurumlar vergisi gelirlerinde ortalama %15 civarında bir azalışa neden olacağı tahmini yapılmıştır. Bu oran Norveç için %7'ler, Avustralya için %20'ler civarında hesaplanmıştır²³.

2008 yılı esas alınmak ve mikro simülasyon modeli kullanılmak suretiyle Belçika için yapılan analizler, fiktif faiz indirimi uygulamasının bir yıllık maliyetinin 6 milyar Avro civarında olduğunu göstermiştir. Bu, ilgili yıl toplam kurumlar vergisinin %10'undan biraz daha fazla bir rakama tekabül etmektedir²⁴.

²³ De Mooij, s.18.

²⁴ De Mooij, s.17.

Fiktif faiz indirimi uygulamalarının yatırım ve borç/öz kaynak rasyoları üzerindeki etkilerine ilişkin net sonuçlar ortaya konulamamıştır. Bunda, söz konusu uygulama ile birlikte diğer vergi reformlarının da uygulamaya konulmuş olması ve uygulamalara ilişkin ayrıntılı veriye sahip olunmaması önemli bir etken olmuştur. Bu açıdan, fiktif faiz indirimlerinin uygulamada büyük sorunlara yol açtığı veya önemli miktarda yabancı sermaye yatırımı ülkeye çektiği şeklinde net sonuçlara ulaşmak mümkün olmamıştır²⁵.

Fiktif faiz indirimi ile güdülen en önemli amaçlardan birisi, işletmelerin sermaye yapılarının güçlendirilmesi için öz kaynakla finansman imkânlarının özendirilmesidir. İtalya örneğinde fiktif faiz indiriminin uygulandığı dönemde özellikle yüksek kârlı şirketlerin uygulamadan yararlanmak amacıyla sermaye artırımına gittiği, buna karşılık önemli miktarda borç yükü olan özellikle küçük ölçekli firmaların ise sistemden yeterince yararlanamadıkları sonucuna ulaşılmıştır²⁶.

İtalya’da fiktif faiz indirimi uygulamasının etkilerine ilişkin ampirik çalışmalar, uygulamanın İtalyan işletmelerinin finansal yapıları üzerinde etkide bulunduğunu, borç/öz kaynak rasyolarını beklendiği şekilde olumlu yönde etkilediğini göstermiştir²⁷.

Belçika’da küçük ve orta ölçekli işletmeler üzerinde yapılan ampirik araştırmalar sonucunda, fiktif faiz indiriminin işletmelerin marjinal vergi oranlarında azalma sağladığı ve şirketlerin öz kaynak oranlarını yukarı doğru çekici bir etki doğurduğu yönünde bulgular elde edilmiştir²⁸.

Fiktif faiz indiriminin Almanya’da uygulanması durumundaki etkilerine ilişkin olarak mikro simülasyon modeli kullanılarak yapılan analizler rejimin etkileri ile ilgili önemli bulgular sunmakta olup analiz çalışmasına ilişkin sonuçlar aşağıda özetlenmiştir:²⁹

- Almanya’da fiktif faiz indirimi rejimi, kurumlar vergisi gelirlerinde %18’ler civarında bir kayba neden olabilecektir. Bu kaybın telafisi için kazançlar üzerinden alınan vergilerde 6

²⁵ Klemm.

²⁶ Alessandro Santoro, **Ex-Post Evaluation of Tax Reforms: the case of Italian Partial ACE**, University of Milano-Biocca, 2005

²⁷ Massimo Bordignon, Silvia Giannini, ve Paolo Panteghini, “Reforming Business Taxation: Lessons from Italy”, **International Tax and Public Finance**, 2001 ve Alessandra Staderini, **Tax Reforms to Influence Corporate Financial Policy: The Case of the Italian Business Tax Reform of 1997-98**, Banca d’Italia Working Paper No. 423, 2001.

²⁸ Sofie Corneils ve Steffie Merckx, “The Effect of Notional Interest Deduction on the Financing Policy of SMSs”, Yüksek Lisans Tezi, Universiteit Gent Faculteit Economie en Bedrijfskunde, 2009, s. 41.

²⁹ Katharina Finke, Jost H. Heckemeyer ve Christoph Spengel, **Assessing the Impact of Introducing an ACE Regime A Behavioural Corporate Microsimulation Analysis for Germany**, Centre for European Economic Research, 2014.

puana yakın bir artış yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, özellikle çok uluslu şirketlerin yer seçimi ve kâr transferi faaliyetleri üzerinde negatif etkiler ortaya çıkarabilecek bir unsurdur.

- Firma düzeyinde yapılan analizlerde, firmalar itibariyle heterojen nitelikte etkilerin ortaya çıkacağı sonucuna ulaşılmıştır. Firmaların yüzde 50'si için, fiktif faiz indirim uygulamasının vergilerinde %2 ila %35 arasında değişen oranlarda azalışa neden olacağı hesaplanmıştır. Fiktif vergi indirimi nedeniyle ortaya çıkacak vergi kaybının telafisi için kazançlar üzerinden alınan vergilerde yapılacak oran artışı ile birlikte değerlendirildiğinde ise firmaların ödeyeceği verginin firmalar itibariyle %32 azalma ile %7.1'lik artış arasında değişebileceği tahmini yapılmıştır.

- Fiktif faiz indirimi uygulamasının borç/öz kaynak rasyolarını kısa vadede ortalama %1,5'ler seviyesine indireceği tahmin edilmiştir. Sermaye stoklarında kısa dönemli artışın ise %2.4 seviyesinde olacağı beklenmektedir.

- Tüm yapılan hesaplamalar sonrasında ulaşılan nihai sonuçlardan birisi, fiktif faiz indiriminin tam anlamıyla nötr bir etki yapmayacağı yönündedir. Özellikle, fiktif faiz indiriminden kaynaklı vergi kayıplarının telafisi için kazanç üzerinden alınan vergiler için oran artışının çok uluslu şirketlerin yer tercihi, dışarıya doğru kâr transferinde bulunma gibi tercihlerinde negatif yönlü etkide bulunacağı değerlendirilmiştir. Toplam vergi gelirlerinin ise, fiktif faiz indirimi öncesinin %95'i seviyesine gerileyeceği tahmini yapılmıştır.

Fiktif faiz indirimi uygulamasının işletme finansmanında borçlanma ile öz kaynak arasında vergilemenin nötr rol üstlenebilmesi için fiktif faiz indirimi uygulamasının borçlanma faizi için tanınan indirim imkanlarına yakın düzeyde imkanlar tanınmasına bağlıdır.³⁰ Ancak çoğu kez vergi gelirlerinde ortaya çıkaracağı azalma dikkate alınarak, fiktif faiz indiriminin tüm öz kaynaklara değil, belli bir tarihten sonraki ilave öz kaynaklar için uygulanması ortaya çıkarması muhtemel vergi kaybını önemli ölçüde azaltacaktır. Nitekim, İtalya ve Avusturya uygulamalarında yeni öz kaynaklara yönelik vergi avantajı öngörülmüştür. Ayrıca, uzun dönemde firmaların finansmanlarını öz kaynakla yapmaları nedeniyle faiz giderlerindeki azalmanın vergi kayıplarını azaltıcı etkide bulunması söz konusu olacaktır³¹.

³⁰ Devereux ve Sørensen, s.34.

³¹ De Mooij, s.18.

Fiktif faiz indirimi rejimi, uluslararası vergi hukuku açısından özellikle zararlı vergi rekabeti çerçevesinde daha az sorunlu bir uygulama olarak görülmektedir. Borçlanma giderlerine karşılık öz kaynaklar için de indirim imkanı tanınması, faiz giderlerinin indiriminin reddedilmesi şeklindeki sistemi gereksiz kılacaktır. Böylece özellikle, bir taraftan yabancı sermayeyi ürkütücü bir etki yapmadan, işletme finansman yöntemleri yoluyla kâr transferinin önüne geçilmesi şeklinde etkide bulunabilecektir³².

4. SONUÇ

Ülke tecrübeleri ve bu kapsamda yapılan çeşitli ampirik araştırma ve analiz çalışmaları fiktif faiz indirimi rejiminin, işletmelerin finansmanında borçlanma ve öz kaynak kullanımı tercihinde vergilemeden kaynaklanan borçlanma lehine olan ayrımcılığın azaltılması, işletmelerin sermaye yapılarının güçlendirilmesi ve özellikle çok uluslu şirketlerin öz kaynak yoğun nitelikteki unsurlarının ülkeye çekilmesi açısından kullanılan yenilikçi bir politika aracı olduğunu göstermektedir.

Fiktif faiz indirimi rejiminin, fiktif faiz oranının belirlenme yöntemi, dikkate alınacak öz kaynak unsurları, fiktif faiz oranı ile öz kaynak tutarının çarpımı sonucu bulunan tutarın matrahtan indirilmesi veya bu tutara kadarki kazancın indirimli kurumlar vergisine tabi olması, ilgili yılda yeterli kâr bulunmaması durumunda sonraki yıllara devretme gibi açılardan ülkeden ülkeye farklılıklar arz ettiği; bunun da ülkelerin vergi politikası tercihlerinin bir sonucu olduğu değerlendirilmektedir.

Uygulamaların kısa sürmesi ve daha çok kapsamlı kurumlar vergisi reformları ve yüksek kurumlar vergisi oran indirimleri sonrasında kaldırılması nedeniyle etkileri konusunda net sonuçlara ulaşmak mümkün olamamakla birlikte; yapılan ampirik çalışmalar ve mikro simülasyon analiz yöntemleri sonuçları işletmelerin finansal rasyolarında olumlu etkiler ortaya çıkardığı ancak özellikle tüm öz kaynaklara uygulanan fiktif faiz indirim rejiminin kurumlar vergisi gelirlerinde gelişmiş ülkeler esas alındığında %15'ler civarında bir azalış ortaya çıkarabileceği sonucunu ortaya koymaktadır. Ancak uygulamanın İtalya ve Avusturya örneklerinde olduğu gibi belli bir tarihten sonraki öz kaynak artışlarına uygulanması durumunda bu kaybın çok düşük düzeyde kalacağı ve aynı zamanda öz kaynak artışlarını teşvik fonksiyonunun önem kazanacağı değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda fiktif faiz indirimi politika aracının vergi sistemine entegre edilmesi öncesinde;

³² Devereux ve Sørensen, s.34.

- Finansman giderlerinin vergi tabanını aşındırıcı etkisinin ulaştığı boyut,
- İşletmelerin sermaye yapılarının güçlü ve zayıf niteliği ve bu kapsamda sermaye yapılarının güçlendirilmesi ihtiyacı,
- Ortaya çıkarması muhtemel kurumlar vergisi kaybı dikkate alınarak, fiktif faiz indiriminin tüm öz kaynaklar için mi yoksa belli bir tarihten sonraki öz kaynak artışları için mi uygulamaya koyması gerektiği,
- Borçlanma nedeniyle ortaya çıkan giderlerin matrahtan indirilmesine yönelik sınırlayıcı uygulamaların (*thin capitalization rules*) bulunup bulunmadığı ve etkinliği,
- Fiktif faiz indirim rejiminin ülkenin yatırım iklimi ve ekonomik şartları itibariyle öz kaynak yoğun yabancı şirketlerin ülkeye çekilmesinde etkili olup olmayacağı gibi unsurların analize tabi tutulması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Alessandro Santoro, **Ex-Post Evaluation of Tax Reforms: the case of Italian Partial ACE**, University of Milano-Biocca, 2005.
- Alessandra Staderini, **Tax Reforms to Influence Corporate Financial Policy: The Case of the Italian Business Tax Reform of 1997-98**, Banca d'Italia Working Paper No. 423, 2001.
- Alexander Klemm, **Allowances for Corporate Equity in Practice**, International Monetary Fund, 2006.
- Alfons J. Weichenrieder, ve Helen Windischbauer, **Thin Capitalization Rules and Company Responses Experience from German Legislation**, CESIFO Working Paper No. 2456, 2008.
- Ernst & Young, **Notional Interest Deduction**. 2011. [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Notional_Intrest_Deduction_2011/\\$FILE/NID%202011.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Notional_Intrest_Deduction_2011/$FILE/NID%202011.pdf) (19.06.2014).
- Federal Public Service Finance, **National Interest Deduction: An Innovative Belgian Tax Incentive**. Brussel: Federal Public Service Finance, 2013, www.invest.belgium.be (22.06.2014)
- IFS, **Equity for Companies: A Corporation Tax for the 1990s. Commentary**, London, Institute for Fiscal Studies, 1991.
- Michael Keen, ve John King, “The Croatian Profit Tax: An ACE in Practice”, *Fiscal Studies*, Vol. 23, 2002, ss.401–418
- Katharina Finke, Jost H. Heckemeyer ve Christoph Spengel, **Assessing the Impact of Introducing an ACE Regime A Behavioural Corporate Microsimulation Analysis for Germany**, Centre for European Economic Research, 2014.
- Massimo Bordignon, Silvia Giannini, ve Paolo Panteghini, “Reforming Business Taxation: Lessons from Italy”, **International Tax and Public Finance**, 2001, ss. 191-210.
- Michael P Devereux ve Harald Freeman, “A General Neutral Profits Tax”, **Fiscal Studies**, Cilt: 12, 1991, 1-15.

- Michael Devereux ve Peter Birch Sørensen, **The Corporate Income Tax: International Trends and Options for Fundamental Reform**, Brussels, European Commission, 2006.
- Paolo Panteghini, Maria Laura Parisi, ve Francesca Pighetti, “Italy's ACE Tax and Its Effect on a Firm's Leverage” **Open-Assesment E-Journal**, 2012, ss. 1-21.
- Robin Boadway ve Neil Bruce, "A General Proposition on the Design of a Neutral Business Tax", **Journal of Public Economics**, Cilt. 24, 1984, ss. 231-39.
- Ruud A. De Mooij, **Tax Biases to Debt Finance: Assessing the Problem, Finding Solutions**, International Monetary Fund Fiscal Affairs Department, 2011.
- Ruud A De Mooij ve Michael P. Devereux, **Alternative Systems of Business Tax in Europe: An Applied Analysis of ACE and CBIT Reforms**, European Commission, 2009.
- Sofie Corneils ve Steffie Merckx, “The Effect of Notional Interest Deduction on the Financing Policy of SMSs”, Yüksek Lisans Tezi, Universiteit Gent Faculteit Economie en Bedrijfsunde, 2009.
- Thiess Buettner, Michael Overesch, Ulrich Schreiber, ve Georg Wamser, **The Impact of Thin-Capitalization Rules on Multinationals' Financing and Investment Decisions**, Deutsche Bundesbank Discussion Paper Series 1, 2008.